

“วังสมบุญ” ความหวังที่ยังไม่สมบูรณ์ของประชาชน อำเภอวังสมบุญ จังหวัดสระแก้ว: ปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดินและอาชีพเสริม

“WANG SOM-BOON” THE INCOMPLETE HOPE OF THE RESIDENTS IN WANG SOM-BOON DISTRICT, SA KAO PROVINCE: PROBLEMS OF LAND OWNERSHIP AND SECOND JOBS

เจด็จ คชฤทธิ์*

Chaded Khotcharit*

* นักวิชาการอิสระ

Independent scholar

Email: jetdyvru@gmail.com

Received : 24 June 2020

Revised : 16 September 2020

Accepted : 28 December 2020

บทคัดย่อ

ปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดินและความพยายามสร้างอาชีพเสริมของประชาชนอำเภอวังสมบุญ จังหวัดสระแก้ว ส่วนหนึ่งเป็นผลวัดมาจากความยากจน เฉพาะตำบลวังสมบุญ มีครัวเรือนที่ขอเอกสารสิทธิ์ที่ดิน จำนวน 1,356 ครัวเรือน 1,880 แปลง รวม 15,693 ไร่ แม้ประชาชนจะรวมกลุ่ม จัดตั้งเป็นคณะกรรมการขับเคลื่อนเพื่อขอเอกสารสิทธิ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม สามารถจัดเก็บข้อมูลและรวบรวมเป็นรายงานเพื่อเสนอต่อนายกรัฐมนตรี สำหรับพิจารณาสั่งการหรือมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขปัญหาให้ได้อย่างจริงจัง แต่จวบจนปัจจุบันปัญหาดังกล่าวก็ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างครอบคลุม ครบถ้วนต่อจำนวนผู้ประสบปัญหาอย่างแท้จริง ส่วนในด้านอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ นั้น แม้หน่วยงานภาครัฐจะสนับสนุนให้ประชาชนรวมกลุ่มประกอบอาชีพเสริมต่าง ๆ แต่กลุ่มที่รวมตัวกันขึ้นมา นั้น ไม่สมบูรณ์หรือเข้มแข็งได้ทุกกลุ่ม เนื่องจากเมื่อกลุ่มประสบปัญหาแล้ว มิได้รับการแก้ไขให้ดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง การรวมกลุ่มจึงกระจุกกระจาย ไม่สามารถระบอบุคคลเป็นกลุ่มที่เป็นรูปธรรมได้ มีเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่สามารถสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อจัดจำหน่ายได้ จึงทำให้ไม่สามารถยกระดับหรือต่อยอดเป็นอาชีพที่มั่นคงได้

คำสำคัญ: ตำบลวังสมบุญ; จังหวัดสระแก้ว; กรรมสิทธิ์ที่ดิน; อาชีพเสริม

ABSTRACT

The problems of land ownership and the attempt to enhance second jobs for people in Wang Somboon District, Sa Kaeo Province are parts of poverty dynamics. In Wang Somboon Sub-District alone, legal land title documents of 1,880 parcels or 15,693 rai were requested by 1,356 families. Even though some community members joined together in establishing the steering committee for legal land title documents concretely and being able to collect data and report to the prime minister, who would issue orders and assign relevant organizations to help solve the problems, such problems have not been solved completely considering those people in trouble. In terms of second jobs, although government agencies encouraged people to gather and do various second jobs, not every second-job group was equally strong. This is because when problems occurred, they were not solved continuously. Second-job groups formed were therefore scattered, unable to define any concrete second-job group in the area. However, there have been a few groups that can make their products for sale. They still cannot be elevated and further developed to the sustainable career.

Keywords: Wang Somboon Sub-district; Sa Kaeo Province; Land Ownership; Second Jobs

ABSTRACT

The objectives of the assessment were 1) to study the factors that affect the implementation of procedures according to official practice certification at the Department. 2) to identify challenges and obstacles in the policies to provide guidance in increasing the effectiveness of the implementation. Data was collected from the Department faculty using a standard questionnaire. The data was evaluated using percentages, mean and standard deviation.

The results of the survey were as follows: 60% of the respondents were female with an average age of 41 years. 36.7% of the respondents had completed a Bachelor degree. 53.34% had a range of work experience between 11-20 years and 46.7% were employees. The survey revealed the level of interest in complying according to the civil service certification was moderate. And the level of knowledge and understanding about the operation was also revealed to be moderate. 60% related experience in the implementation of the civil service accreditation act with 16.67% having received training on the act and 16.67 being involved in some activities related to the act.

Evaluation of factors affecting the operation according to the Department of Technology faculty at Mahasarakham University is as follows: respondents have a high level of opinion related to the implementation of the official certification. Factors of management and policy combined had a mean rating of 3.98 and a standard deviation of .68. Management alone was rated with a mean of 3.7 with a standard deviation of .74. Personnel factors (including administrators, academic and support personnel) rated 3.73 with a standard deviation of .74. Factors of resources and support rated, on average, 3.77 with a standard deviation of .76. Organizational culture rated 3.89 with a standard deviation of .86.

The assessment revealed the highest level of support and understanding in the faculty-level executives with clear policy formulation of the civil service accreditation. That group rated an average of 4.4. Personnel was found to understand their responsibilities with an average rating of 4.27. The assessment revealed a clear structure of duties and responsibilities of the personnel. Awareness of shared responsibilities rated 4.0. The lowest rated factors were: budget and supporting activities with a mean rating of 3.2 and personnel morale rated at 3.2.

บทนำ

แม้ตัวชี้วัดหรือเกณฑ์ที่ใช้สะท้อนความยากจน คือ ระดับค่าครองชีพขั้นต่ำที่สุดที่มนุษย์จะยังชีพอยู่ได้ หากประชากรที่มีรายได้ต่อคนต่อเดือนต่ำกว่าเส้นความยากจน ถือว่าเป็นคนยากจน แต่การกำหนดมิติ ตัวชี้วัด ชุดข้อมูล หน่วยวิเคราะห์ และเกณฑ์ความขัดสน มิได้ใช้เฉพาะตัวเลขจากเส้นความยากจนเท่านั้น ยังได้ขยายครอบคลุมไปอีกหลายมิติ เช่น มิติการศึกษา มิติการใช้ชีวิตในแบบที่ดีต่อสุขภาพ มิติความเป็นอยู่ และ มิติความมั่นคงทางการเงิน ทั้งนี้โดยอาจเลือกใช้ข้อมูลสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน (Socio-economic Surveys: SES) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งมีหน่วยวิเคราะห์เป็นครัวเรือน สำหรับหลักเกณฑ์ความขัดสนที่ทำให้ครัวเรือนนั้นเป็นครัวเรือนยากจน (poverty cut-off) คือ ครัวเรือนนั้นมีความขัดสนมากกว่า 1 มิติ โดยสมาชิกทุกคนในครัวเรือนจะถือว่าเป็นคนยากจนหลายมิติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ความยากจนมิได้หมายถึงเฉพาะการมีรายได้ต่ำเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงภาวะขาดแคลนปัจจัยต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต การต้องเผชิญกับภาวะทุพโภชนาการ และภาวะด้อยสิทธิด้อยโอกาสในการเข้าถึงความจำเป็นพื้นฐานทางสังคมและการเมืองด้วยเพื่อให้การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติราชการตามแผนการปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ของคณะเทคโนโลยี มีการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกับกรอบการประเมินผลการปฏิบัติราชการที่กำหนด เพื่อให้การดำเนินการเตรียมพร้อมในเรื่องต่าง ๆ ให้ครบถ้วนและสอดคล้องกับกรอบและแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติราชการของแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

จากรายงานของ CS Global Wealth Report 2018 ประเทศไทยเป็นสังคมมีความเหลื่อมล้ำสูงติดอันดับโลก ดังพิจารณาได้การถือครองทรัพย์สิน ที่ปรากฏว่ามีคนไทยเพียง ร้อยละ 1 เท่านั้นที่ถือครองความมั่งคั่ง หรือมีทรัพย์สินรวม ร้อยละ 66.9 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถือครองที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย กล่าวคือ นอกเหนือจาก ร้อยละ 1 ที่สามารถถือครองทรัพย์สิน มีความมั่งคั่งมั่นคงแล้ว ที่เหลือคือกลุ่มคนจำนวนมากที่เป็นเกษตรกรซึ่งไม่มีเอกสารสิทธิ์ (ไทยรัฐออนไลน์, 2561) นอกจากนี้ในรายงานการแก้ไขปัญหาดินทำกินและที่อยู่อาศัยโดยชุมชนท้องถิ่น ในโครงการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาดินทำกินและที่อยู่อาศัยชนบท พ.ศ. 2558 พบว่า ในจำนวนพื้นที่การถือครองที่ดินเพื่อทำการเกษตร จำนวน 149,246,428 ไร่ มีเกษตรกรที่มีที่ดินเป็นของตนเอง 71,581,682 ไร่ และไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง 77,664,746 ไร่ นับเป็นปัญหาสำคัญต่อการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน (สำนักงานโครงการบ้านมั่นคงสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2558)

จังหวัดสระแก้วเป็นพื้นที่ซึ่งประชาชนส่วนหนึ่งประสบปัญหาความยากจนและปัญหาต่างๆอีกหลายมิติ โดยเฉพาะเรื่องปัญหาขาดแคลนที่ดิน ดังตัวอย่าง อำเภอวังสมบูรณ์ ซึ่งมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดินของสำนักงานปฏิรูปที่ดิน (สปท.) แม้ประชาชนหรือเกษตรกรจะสามารถเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินได้ แต่ก็มีไร่ออกเอกสารสิทธิ์หรือโฉนดเป็นกรรมสิทธิ์ของตน กล่าวคือ ตำบลวังสมบูรณ์ อำเภอวังสมบูรณ์ มีครัวเรือนที่ขอเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย จำนวน 1,356 ครัวเรือน

1,880 แปลง รวม 15,693 ไร่ ทั้งนี้ประชาชนได้พยายามดิ้นรนรวมตัวกันตั้งเป็นคณะกรรมการขับเคลื่อนเพื่อขอเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยขึ้น (คณะกรรมการขับเคลื่อนเพื่อขอเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกินที่อยู่อาศัยของประชาชนตำบลวังสมบูรณ์และตำบลวังทอง จังหวัดสระแก้ว, 2557) รวมทั้งยังได้พยายามแก้ไขปัญหความยากจนของตนเองไปพร้อมๆ กันด้วย และหนึ่งในวิธีการนั้นก็คือการรวมกลุ่มประกอบอาชีพเสริมสร้างรายได้ โดยมีได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น อย่างไรก็ตามความปรารถนาที่จะให้ปัญหาได้รับการแก้ไขก็ยังไม่สำเร็จสมบูรณ์

ปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดินและอาชีพเสริมของประชาชนตำบลวังสมบูรณ์ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว

‘วังสมบูรณ์’ ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล เมื่อปี พ.ศ. 2550 มีเนื้อที่ ราว 61,250 ไร่ หรือประมาณ 98 ตารางกิโลเมตร มีประชากร 10,520 คน 3,655 ครัวเรือน ความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ย คือ 106.67 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 17 หมู่บ้าน สภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มสลับเนินดินสูงต่ำ ดินร่วนปนทราย มีแหล่งน้ำธรรมชาติสายหลัก 2 สาย มีลำน้ำ ลำห้วย และลำคลองสาย รอง 14 แห่ง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและปศุสัตว์ เช่น ทำไร่ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง ถั่วเหลือง ทำสวนยางพารา ปาล์ม ลำไย เลี้ยงโคนม ไก่พันธุ์ไข่ ไก่พื้นเมือง สุกร เป็ด และแพะ เป็นต้น สำหรับการคมนาคมนั้น มีทางหลวงแผ่นดินลาดยาง 4 สาย ลูกครึ่งบดอัดมาตรฐาน 1 สาย ถนนคอนกรีต 24 สาย ถนนลูกรังเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านและตำบล 6 สาย ทุกหมู่บ้านมีไฟฟ้า (คณะกรรมการขับเคลื่อนเพื่อขอเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกินที่อยู่อาศัยของประชาชน ตำบลวังสมบูรณ์และตำบลวังทอง อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว, 2557)

ภาพที่ 1 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงแปลงที่ดินและหน่วยบริการทางสังคมและภาครัฐในตำบลวังสมบูรณ์ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว

ที่มา ศิษย์เก่าโรงเรียนวังสมบูรณ์วิทยา. (2563)

สำหรับสภาพปัญหาโดยรวมที่อาจมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในตำบลวังสมบูรณ์ อาจแบ่งได้เป็น 3 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ 10 ประเด็น คือ 1) ประชาชนส่วนหนึ่งไม่มีเอกสารสิทธิ์หรือที่ดินเป็นของตนเอง 2) มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ 3) มลพิษจากการเผาไร่อ้อยและเผาถ่าน 4) ผลผลิตทางการเกษตรราคาตกต่ำและขาดแคลนตลาดรองรับ 5) มีอาชีพและรายได้ไม่มั่นคง 6) ขาดแคลนระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานที่ดี 7) มีหนี้สินนอกระบบ 8) ที่อยู่อาศัยทรุดโทรม 9) ยาเสพติด และ 10) แรงงานต่างด้าวแย่งงานประชาชนในพื้นที่ (Darunsak & Chaded, 2019) จากสภาพปัญหาดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงสภาพปรารถนาของประชาชนที่มีต่อประเด็นความต้องการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินโดยมีเอกสารสิทธิ์เป็นของตนเอง และการมีอาชีพรายได้ที่มั่นคง ซึ่งล้วนเป็นพลวัตที่มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อความยากจนของประชาชน โดยเฉพาะประชาชนกลุ่มอาชีพเกษตรกรปศุสัตว์ และแรงงานรับจ้าง

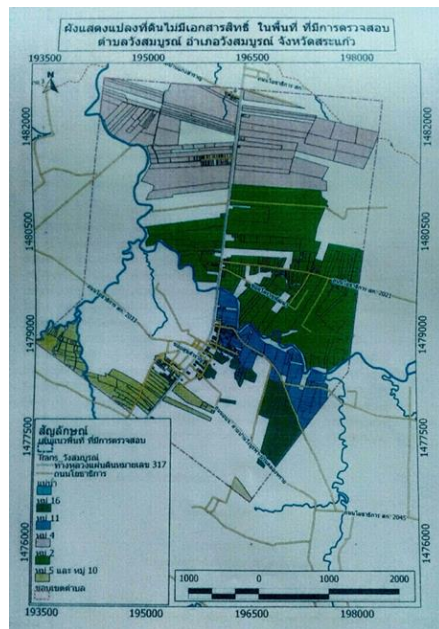
ปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดิน

กล่าวได้ว่า ประชาชนที่ประสบปัญหาขาดแคลนที่ดินและการถือครองกรรมสิทธิ์ในตำบลวังสมบูรณ์ อำเภอวังสมบูรณ์ โดยพิจารณาจากครัวเรือนที่ขอเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยมี จำนวน 1,356 ครัวเรือน 1,880 แปลง รวม 15,693 ไร่ (คณะกรรมการขับเคลื่อนเพื่อขอเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกินที่อยู่อาศัยของประชาชนตำบลวังสมบูรณ์และตำบลวังทอง จังหวัดสระแก้ว, 2557) ทั้งนี้ประชาชนได้พยายามดิ้นรนรวมตัวกันตั้งเป็นคณะกรรมการขับเคลื่อนเพื่อขอเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยขึ้น เพราะต่างมิได้นิ่งนอนใจในปัญหาที่เผชิญร่วมกัน ทั้งยังพยายามแก้ไขปัญหของตนเอง ร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อการขับเคลื่อนงานการขอเอกสารสิทธิ์ รวบรวมข้อมูลพื้นฐานและประสานภาคีเครือข่ายจนสามารถขับเคลื่อนงานด้านข้อมูลและการเรียกร้องต่อรัฐได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังปรากฏกลุ่มที่มีพลังขับเคลื่อนสำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการขับเคลื่อนเพื่อขอเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกินที่อยู่อาศัยของประชาชนตำบลวังสมบูรณ์และตำบลวังทอง อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว

สำหรับคณะกรรมการขับเคลื่อนเพื่อขอเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกินที่อยู่อาศัยของประชาชนนั้น มีศักยภาพสูงในการระดมสมาชิก ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ จัดเก็บและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับปัญหาที่ดิน จนสามารถจัดประชุมรับฟังความคิดเห็น และทำรายงานเพื่อเสนอต่อนายกรัฐมนตรี เรียกร้องให้ช่วยสั่งการหรือมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขปัญหากลุ่มกำลังเผชิญอยู่ได้ ดังที่ แกนนนำ1. (นามแฝง, 2561) อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนผู้เป็นแกนนำคนสำคัญ ได้กล่าวถึงความหวังของประชาชนต่อประเด็นปัญหาและการรวมกลุ่มไว้ว่า

“...ชาวบ้านไม่มีเอกสารสิทธิ์เพราะที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่ สปก. เราจึงรวมกันขับเคลื่อนเรื่องที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยกันมาหลายปีแล้ว ชาวบ้านร่วมกันสำรวจและจัดทำข้อมูล จำนวนครัวเรือนและพื้นที่เพื่อขอเอกสารสิทธิ์ เราทำกิจกรรมต่างๆ กันมาโดยตลอด...ชาวบ้านส่วนใหญ่ทำการเกษตร หากมีเอกสารสิทธิ์มีที่ดินที่ทำกินเป็นของตนเอง ก็มีความหวังที่จะลืมตาอ้าปากได้...”

เป็นที่น่าสังเกตว่า ความปรารถนาของผู้ประสบปัญหาในตำบลวังสมบูรณ์และตำบลใกล้เคียง แม้จะได้รับการแก้ไขมาตามลำดับ ก่อนที่คณะกรรมการขับเคลื่อนเพื่อขอเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกินที่อยู่อาศัยของประชาชนจะได้รวมตัวกันดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมมาบ้างแล้ว แต่การแก้ไขปัญหายังไม่ครอบคลุมครบถ้วนอย่างแท้จริง ดังตัวอย่างที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ได้เข้าไปช่วยเหลือสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนที่ดิน เมื่อปี พ.ศ. 2558 จำนวน 207 กองทุน ทั่วประเทศ เพื่อนำเงินจากกองทุนไปจัดซื้อที่ดินสำหรับจัดสรรให้คนในพื้นที่ตำบลต่างๆ ทำให้ได้ที่ดิน รวม 354 ไร่ ซึ่งตำบลวังสมบูรณ์เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่ได้รับการแก้ไข ทำให้ได้ที่ดินจัดสรรถึง 148 ไร่ (สำนักงานโครงการบ้านมั่นคง สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2558) แต่ที่ดินที่สามารถซื้อได้นั้นก็ยังไม่เพียงพอ และยังไม่รวมถึงปัญหาด้านกรรมสิทธิ์หรือเอกสารสิทธิ์ในที่ดินซึ่งประชาชนเข้าใช้ประโยชน์อยู่ด้วย

ภาพที่ 2 ผังแสดงแปลงที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ในตำบลวังสมบูรณ์ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว

ที่มา คณะกรรมการขับเคลื่อนเพื่อขอเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกินที่อยู่อาศัยของประชาชน ตำบลวังสมบูรณ์ และตำบลวังทอง อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว (2557)

กล่าวโดยสรุป สถานการณ์ปัญหาและการดำเนินงานเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่ดินตำบลวังสมบูรณ์ คือ มีครัวเรือนที่ขอเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย จำนวน 1,356 ครัวเรือน คิดเป็น 1,880 แปลง รวม 15,693 ไร่ เกิดคณะทำงานขับเคลื่อนงานด้านข้อมูลและการเรียกร้องที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ คณะกรรมการขับเคลื่อนเพื่อขอเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกินที่อยู่อาศัยของประชาชน ตำบลวังสมบูรณ์ และตำบลวังทอง อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว แต่ปัญหาดังกล่าวยังไม่สามารถแก้ไขได้อย่างเรียบร้อย

การรวมกลุ่มสร้างอาชีพเสริม

นอกจากประชาชนบางส่วนจะประสบปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดินแล้ว ยังต้องเผชิญกับภาวะขาดแคลนรายได้ หลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างพยายามเข้าไปสนับสนุนการเพิ่มรายได้จากอาชีพเสริมให้แก่ประชาชน ดังตัวอย่างการทำงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ขับเคลื่อนงานภายใต้ยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาความยากจน อันเนื่องมาจากพระราชโบายในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดี ศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 โดยสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มอาชีพเสริมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน (คณะทำงานโครงการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดสระแก้ว มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 2562) แม้งานการรวมกลุ่มตามความสามารถ ความสนใจ จะกระจุกกระจายไม่เข้มข้นมันคงได้ทุกๆ กลุ่ม ทั้งยังขาดข้อมูลการสำรวจกลุ่มที่ประชาชนก่อตั้งหรือร่วมกันดำเนินงานอย่างละเอียด ครอบคลุม ครบถ้วน แต่ก็พอจะสังเกตและสะท้อนให้เห็นได้ว่า การรวมกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้เสริมโดยการผลักดันและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐนั้น อาจไม่สามารถสร้างความเข้มแข็งยั่งยืนของกลุ่มได้เสมอไป บางกลุ่มเมื่อดำเนินงานแล้วอาจไม่สามารถสร้างรายได้ได้อย่างต่อเนื่อง หรือไม่สอดคล้องต่อความสามารถและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง กลุ่มจึงไร้ความเข้มแข็งและยุติลงในที่สุด เช่น กลุ่มการทำขนมหวาน กลุ่มเครื่องจักสานและของที่ระลึก เป็นต้น

เป็นที่น่าสนใจว่า ในช่วงแรกๆ ของการรวมกลุ่ม ประชาชนส่วนใหญ่มักสนใจพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ เช่น การทำขนมหวาน การทำเครื่องจักสานและของที่ระลึก การเพาะเห็ด และการแปรรูปสมุนไพร เป็นต้น แต่เมื่อเริ่มดำเนินการ ผ่านขั้นตอนการดำเนินงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และร่วมแรงกันภายในกลุ่ม โดยอาจมีนักวิชาการเข้าไปเกี่ยวข้องในบางมิติ กลุ่มอาจประสบปัญหา รวมทั้งขาดแคลนตลาด สมาชิกบางคนมีข้อจำกัดในการเดินทาง รวมไปถึงปัญหาด้านสุขภาพของสมาชิกบางคนที่เป็นแกนซึ่งสูงอายุ กอปรกับเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นแต่ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังและทันทั่วทั้งที่ ส่งผลให้กลุ่มต่างๆ ที่รวมตัวกันเพื่อหารายได้เสริมนั้นอาจต้องยุติลง ไม่สามารถดำเนินงานหรือขับเคลื่อนกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง ต่อเนื่องและมันคงได้ (คณะทำงานโครงการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดสระแก้ว มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 2562)

อย่างไรก็ตาม ยังปรากฏกลุ่มอาชีพเสริมที่สามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม จนมีผลิตภัณฑ์สามารถจัดจำหน่ายได้อย่างต่อเนื่อง แต่กระนั้นรายได้ที่รับก็ยังไม่มากพอต่อการพัฒนาหรือยกระดับให้เป็นอาชีพหลักได้ เช่น กลุ่มสมุนไพรพื้นบ้านลูกประคบสมุนไพรบ้านไร่สามสี กลุ่มนี้ยังคงดำเนินงานโดยมีแกนนำที่เข้มแข็ง มีทุนทางภูมิปัญญา และวัตถุดิบที่เพียงพอต่อการผลิต กอปรกับได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะในด้านหลักวิชาการสาธารณสุข การพัฒนาตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์ ตลอดจนปัจจัยการผลิตและการแสวงหาตลาดเพิ่มเติม กลุ่มจึงสามารถดำรงอยู่ได้ แม้จะยังไม่เข้มแข็งมั่นคงมากนัก (คณะทำงานโครงการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดสระแก้ว มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 2562)

ภาพที่ 3 ผลิตภัณฑ์ลูกประคบสมุนไพรบ้านไร่สามสี ตำบลวังสมบูรณ์ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร

ที่มา: คณะทำงานโครงการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดสระแก้ว มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ (2562)

กล่าวโดยสรุป การรวมกลุ่มสร้างอาชีพเสริมโดยประชาชนในตำบลวังสมบูรณ์ เริ่มจากประชาชนรวมกลุ่มกันตามความสามารถ ความถนัด และการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ บางกลุ่มเมื่อดำเนินงานแล้วประสบปัญหา เช่น ปัญหาการเดินทางของสมาชิก ปัญหาด้านการตลาด ตลอดจนไม่สามารถสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องได้ กลุ่มจึงไม่สามารถพัฒนาต่อไปได้จนเข้มแข็งมั่นคง และยุติลงในที่สุด มีบ้างที่สามารถรวมกลุ่มจนดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ดังตัวอย่าง กลุ่มสมุนไพรพื้นบ้าน ลูกประคบสมุนไพรบ้านไร่สามสี เป็นต้น

สรุป

ประชาชนตำบลวังสมบูรณ์ อำเภอสว่างสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว ส่วนหนึ่งต้องเผชิญปัญหาความยากจน ไม่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย ดังปรากฏครัวเรือนที่ขอเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย มี จำนวน 1,356 ครัวเรือน 1,880 แปลง รวม 15,693 ไร่ แม้จะสามารถรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นคณะกรรมการขับเคลื่อนเพื่อขอเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกินที่อยู่อาศัยได้อย่างเป็นรูปธรรม สามารถดำเนินงานจัดเก็บข้อมูลและรวบรวมเป็นเอกสารรายงานเพื่อเสนอต่อนายกรัฐมนตรีสำหรับพิจารณาสั่งการหรือมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขปัญหาให้อย่างจริงจังได้ แต่การแก้ไขปัญหาดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมต่อความต้องการของประชาชนผู้ประสบปัญหาอย่างแท้จริง ส่วนความพยายามในการรวมกลุ่มอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ขึ้น แม้จะได้รับการผลักดันจากหน่วยงานภาครัฐ ให้รวมกลุ่มกันประกอบอาชีพเสริมต่างๆ แต่กลุ่มที่รวมตัวกันขึ้นมานั้นก็ยังไม่เข้มแข็งยั่งยืนได้ทุกกลุ่ม เนื่องจากส่วนหนึ่งเมื่อประสบปัญหาแล้วไม่ได้รับการแก้ไข เช่น ปัญหาการเดินทางของสมาชิก ปัญหาการตลาด ตลอดจนไม่สามารถสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องได้ กลุ่มจึงยุติลง ยกเว้นกลุ่มลูกประคบสมุนไพรพื้นบ้าน บ้านไร่สามสี ที่สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

แกนนำ1. (นามแฝง). (2561, วันที่ 12 ธันวาคม). สัมภาษณ์

คณะกรรมการขับเคลื่อนเพื่อขอเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกินที่อยู่อาศัยของประชาชน ตำบลวังสมบูรณ์และตำบลวังทอง อำเภอสว่างสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว. (2557). ข้อมูลการขับเคลื่อนเพื่อขอเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกินที่อยู่อาศัยของประชาชน ตำบลวังสมบูรณ์และตำบลวังทอง อำเภอสว่างสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว. เอกสารถ่ายสำเนา. มปท.

คณะทำงานโครงการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ในจังหวัดสระแก้ว มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2562). ผลิตภัณฑ์ลูกประคบสมุนไพร บ้านไร่สามสี ตำบลวังสมบูรณ์ อำเภอสว่างสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว. เอกสารถ่ายสำเนา. มปท.

ไทยรัฐออนไลน์. (2561). อันดับ 1 โลก ไทยเบียด 'รัสเซีย-ตุรกี' ขึ้นแชมป์เหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/content/1438630>. (2562, 24 ธันวาคม)

ศิษย์เก่าโรงเรียนวังสมบุญวิทยาคม. (2563). ภาพถ่ายทางอากาศ. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก
http://wangsomboon.blogspot.com/2008/04/blog-post_09.html.

(2562, 24 ธันวาคม)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). สศช. จัดสัมมนาการใช้
ประโยชน์จากดัชนีความยากจนหลายมิติของไทย. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก
https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt_news.php?nid=9758&filename=

สำนักงานโครงการบ้านมั่นคง สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2558). การแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินและที่อยู่
อาศัยโดยชุมชนท้องถิ่น ในโครงการสนับสนุนแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยชนบท
ปี 2558. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (7 พฤษภาคม 2563).

Darunsak, T. & Chaded, K. (2019). General Problems and Needs for Being an Owner
of Residence and Arable Land of People Who Live in Wang Somboon,
Sa Kaeo, Thailand. **PSAKU International Journal of Interdisciplinary
Research**. Vol.8, Special Issue, (June 2019 issue published)

